

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

**REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.**
Strada Zrinyi Nr. 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțumite publice și Loc
deschis costă anul 20 fl.
Manuscrisurile nu se
restituie.

Biserica orientală ungurească.

Părerii din public.

Aproape în fiecare zi cetim în ziare — dar acum a recunoscut și ministrul prezident în camera deputaților, — că între d-sa și între o delegațiune a comitetului național român decurg tratative în scopul de a se stabili o pace româno-maghiară și aproape totdeauna se amintește, ca un punct al acestei împăcaciuni, abandonarea episcopiei orientale ungurești.

Are poporul românesc multe slăbiciuni, și între acestea multe slăbiciuni e și credulitatea lui; apoi, precum fiecare credul, e ținut de naiv și ajunge sedus.

Înainte de toate eu nu cred în seriozitatea intențiunii de împăcare din partea Ungurilor; Ungurii au adus doar în anul 1868 legea despre îndreptățirea naționalităților, și iarăș Ungurii, prin legi ulterioare și prin ordinațiuni ministeriale, au scos toate dispozițiunile acelei legi din valoare. Numai din introducerea acestei legi țin ei în vigoare o dispozițiune, și anume pe aceea în care se spune, că toate popoarele din Ungaria, în privința politică, formează națiunea politică ungurească; așa dară să nu fim și acum naivi și creduli, căci dacă s'ar și face acum oarecare tranșacție, aceea și așa mai târziu nu va fi ținută din partea Ungurilor.

Să punem cazul, că acum s'ar stipula oarecare condițiune de împăcare și s'ar promite abandonarea înființării episcopiei orientale ungurești; conducătorii bisericii orientale ro-

mânești să nu fie așa de scurți la vedere, și să nu creadă, că Ungurii pentru totdeauna vor abdice de înființarea episcopiei orientale ungurești. Ungurii sunt doar convinși, că biserica ungurească ori de care confesiune, e un bun mijloc pentru propagarea maghiarizării naționalităților, iar maghiarizarea cât mai repede e supremul scop al politicii lor, căci au frică de o sguuire politică, și ei lucră într'acolo, ca această sguuire să-i afle pe ei mari și tari.

Pot Ungurii să-și înființeze episcopie orientală ungurească, dacă au credincioși, însă n'au drept a se atinge de biserica orientală românească, n'au drept a duce pe credincioșii acestei biserici, contra voinței lor, la biserica orientală ungurească, căci biserica orientală are ca bază fundamentală ideea națională, biserica orientală, la fiecare popor, e biserica națională, și fiecare credincios are dreptul neconfiscabil de a aparține la biserica sa națională unde serviciul bisericesc și dogmele credinței se servesc în limba sa națională.

În foile ungurești au și ieșit la iveală ideile fundamentale, cari ar avea să servească de bază la organizarea episcopiei orientale ungurești, și eu mi-aduc aminte a fi citit în „Românul” și modalitatea de apărare a bisericii orientale românești pentru cazul, când s'ar decreta înființarea episcopiei orientale ungurești și dacă s'ar intenționa dispozițiuni, cari ar jigni sfera de interese a bisericii românești și libertatea religioasă a credincioșilor ei.

Precaută să fie și de timpuriu să se pună în stare de apărare biserica orientală românească, căci nici o biserică din Ungaria n'are atâția inimiți ca această biserică. Biserica

unită românească din biserica orientală românească s'a înființat. Poporul românesc, care a fost dat la anul 1853, prin Papa dela Roma, episcopiei rutene din Munkács, și poporul românesc, care la anul 1913 a fost dat iar prin Papa dela Roma, episcopiei ungurești din Hajdudorogh, înainte de unire, adică înainte cu 215 de ani a fost popor românesc credincios al bisericii orientale românești. Azi biserica orientală românească e asaltată de nazarenism, sau pocăitism, care a rupt și neîntrerupt rupe credincioși din sânul ei. Vine apoi neconfesionalismul, care cu timpul încă o să facă mari pagube bisericii orientale românești. Acum, cu siguranță o să vină și biserica orientală ungurească, care se va nizu și recruteze și din biserica orientală românească credincioși, — deci de pe acum putem să fim pregătiți, că vom avea cu biserica orientală ungurească, mai cu seamă în orașe și în sate amestecate, procese de despărțire a averilor bisericești, după cum le-am avut și le avem și acum cu biserica sârbească.

Dar să fixăm un adevăr neîndoios și anume că, dacă biserica orientală românească din Ungaria îndură de prezent, și dacă va mai suferi și în viitor pierderi, vina o poartă în mare parte preoțimea acestei biserici și în primul loc episcopatul. Nu se îngrijește îndeajuns de sanarea defectelor acestei biserici, și această biserică are multe și esențiale defecte.

Un mare și esențial defect e, că diecezele ei sunt prea mari, prea extinse; conducerea și controlul în niște dieceze atât de mari, — cum sunt cele ale bisericii orientale românești din Ungaria — sunt cu neputință. E lucru constat de experiența de toate zilele, că cu cât o dieceză e mai mică, cu atât controlul

Momente din viața Regelui Carol.

— Culese și traduse după Memorile regelui. —

De Ion Scurtu.

Un sfat de războiu la Corabia. — Trecerea Dunării. — Pe pământ strein. — Casa Domnitorului la Poradim. — Importanța strategică a Plevnei. — O bisericuță a dorobanților. — Recunoștința Tarului. — În ajutul asaltului general.

19/31 August. Prințul Carol, reintors la Corabia, găsește aci o nouă telegramă a Marelui Duce Nicolae, dată urgent. Marele duce anunță că Turcii au început atacul de dimineață; este neapărată nevoie ca toate trupele române să treacă Dunărea în cea mai mare grabă, înaintând spre Plevna și atacând pe Turci.

Domnitorul ține un sfat de războiu, la care iau parte Ion Brătianu, generalul Cernat, colonelii Arion, Barozzi, Slăniceanu, Dabija, Cerchez și maiorul Lahovari. Toți, afară de maiorul Lahovari și Brătianu, sunt pentru amânarea trecerii Dunării. Domnitorul ascultă părerile tuturor, apoi numește pe generalul Cernat șeful corpului de armată, dând ordinul deciziv ca oastea să treacă Dunărea chiar a doua zi. Îndată ce trupele vor fi ajuns pe malul celălalt, podul se va desface și va fi așezat în dreptul Nicopolei; Domnitorul însuși se va îndrepta singur spre Plevna, trecând pe la Măgurele. Așa a

făgăduit Împăratului și așa va face; hotărîrea prințului nu se va schimba! Mai bine ar vrea să fie aruncat în Dunăre cu armata Sa, decât să se dea înapoi tocmai în ceasul primejdiei supreme; războiul trebuie să se decidă acum; nimenea nu mai poate sovăi în clipele acestea!

20 August (1 Septembrie). Părăsindu-și cartierul din satul Grădinele, Domnitorul mai scrie Doamnei aceste rânduri:

„Peste câteva ceasuri ne va despărți Dunărea! Rămâi cu bine; să dea Dumnezeu să ne revedem cât mai curând și cât mai voioși! De acum veștile mele vor fi mai rare, căci dincolo serviciul de poștă și telegraf este cam rău. Dar să n'ai nici o grijă, chiar dacă nu vei primi vești câteva zile.”

„Comanda supremă în fața Plevnei nu-i lucru ușor; vom avea de purtat lupte sângeroase, până vom birui pe Turci; ba nici nu se poate ști, dacă vom eși învingători din aceste lupte! Dar eu n'am putut refuza propunerea Tarului, deși mi-ar fi plăcut mai mult să lupt numai în fruntea armatei mele, pe un câmp de operație al nostru. Acuma trupele mele vor alcătui aripa dreaptă, un corp de armată rusesc va fi centrul, iar altul aripa stângă. Astăzi trupele române trec Dunărea pe podul făcut de noi; mai întâi voi primi defilarea lor și voi pleca pe urmă la Turnu-Măgurele, ducându-mă prin Nicopole la cartierul meu general din Poradim.

„Până acum am avut călduri insuportabile;

de acum începe să fie răcoare seara și dimineața. Nădăjduiesc că îți merge bine. Împăratul și toți marii duci s'au interesat cu multă simpatie de sănătatea ta.

„La Șipea au fost lupte aprige; Rușii au suferit mari pierderi! În curând vom avea și noi răniți — dea Dumnezeu să nu fie prea mulți! Pregătește-te să poți îngriji de dânșii”.

Domnitorul pleacă din Grădinele. Îl așteaptă trecerea Dunării și Dânsul cată în viitor cuprins de grele griji, simțind marea răspundere pe care singur trebuie să o poarte.

La ameză sosește în Corabia; aci incalcecă și primește defilarea trupelor așezate în preajma podului. Episcopul de Râmnic slujește dumnezeiasca slujbă și dă binecuvântarea trupelor chemate să intre în foc spre gloria patriei.

Un ordin de zi al Domnitorului arată ostașilor fânta luptei: a sosit ceasul răfeliului cu Turcul; lupta purtată de strămoși veacuri de-arândul trebuie începută iarăș, cu toată puterea, și trebuie dusă la deplină isbândă! — În același senț Domnitorul își îndeamnă oastea din viu grai să se bată pentru țară cu bărbăție, mergând tot înainte. Apoi se pune în fruntea oștenilor și cel dintâi se îndreaptă spre pod în goana calului; aci se oprește și coloanele trec pe dinaintea Marelui lor Căpitan cu steagurile falfâind, în cântecetele muzicelor.

Podul, lung de 800 metri, alcătuit din pontoane, nu-i încă pe deplin întepenit; cavaleria și

și conducerea sunt mai corecte, mai sigure, biserica mai bine apărată, disciplina mai strictă și mai completă, contactul episcopului cu credincioșii mai des, alipirea credincioșilor către biserică și instituțiile ei culturale mai intensivă, mai sinceră, credincioșii nu părăsesc biserica, biserica cucerește.

Defectul, care provine din marea extensiune a diecezelor l'a prevăzut marele mitropolit Șaguna, când în scrisoarea sa din anul 1863 către guvern, în cauza de despărțire bisericăscă de către Sârbi, a cerut, ca în organismul metropoliei gr. or. române, pe lângă episcopii contemplate în Sibiu, Arad și Caransebeș, să se înființeze încă două, și adevărat în Timișoara și în Cluj; iar congresul național bisericesc din anul 1900, ținând năntea ochilor înmulțirea poporului credincios al acestei biserici, și cerințele timpului, a decretat înființarea alor trei episcopii nouă și adevărat în Timișoara, în Cluj, și în Oradea-mare; a stabilit teritoriile acestor episcopii și cheia împărțirii fondurilor comune; iar cu executarea acestor concluze, cum a și trebuit să facă, a încredințat consistorul metropolitan. Dar aceasta stând sub conducerea episcopatului, n'a făcut nici un pas, care să fi apropiat realizarea faptică a noilor episcopii. Deci toată răspunderea cade asupra episcopatului.

Alt defect esențial al organismului acestei biserici e, că protopopiatele ei sunt așisderea prea mari, prea estinse. În protopopiate cu 30—40 de comune bisericești e imposibil, ca protopopul să poată controla conducerea corectă a parohiilor, a serviciului ritual bisericesc și a administrării averilor. În Ungaria nici o biserică n'are așa mari protopopiate, ca biserica orientală românească. Ori protopopul e om ambițios și conștient, și se ni-zuește a ținea în ordine protopopiatul ori — și atunci trebuie să fie în continuu pe drum — își ruinează sănătatea, și se prăpădește; iar dacă e mai indolent, își caută mai mult sănătatea, atunci administrarea în parohii, serviciul bisericesc, administrarea averilor e în continuă dizordine, se prăpădește biserica; căci dizordinea și neglijența în parohii aduce cu sine răceala și nepăsarea credincioșilor față de biserica și instituțiile ei culturale. 15

—16 comune bisericești pentru un protopopiat ar fi destule, căci protopopul are să îngrijească și de parohia sa.

Reducerea teritoriilor diecezelor și protopopiatelor e deci o condițiune de viață și de prosperare a bisericii orientale românești.

Alt defect al acestei biserici e lipsa de viață reală bisericească. Avem noi și preoți conștiențioși, oameni corecți, cari își implinesc datoria, dar o parte mare a preoției acestei biserici își consideră postul pur și simplu ca bază de existență; nu cugetă la ridicarea vazei bisericii, nici la întărirea numărului și a bunăstării culturale și economice a credincioșilor; nu face din instituțiunea bisericească o putere atrăgătoare și proteguitoare pe seama credincioșilor. Mi se pare, că în privința aceasta e mană educațiunea și înstructiunea preoției.

Vedem la alte biserici, cari înaintea ochilor noștri se întăresc, cum lucră preoția de conștientios la ridicarea, nu numai a nivelului moral-religios, dar și al celui cultural și material al credincioșilor bisericești; iar credincioșii cercetează biserica, sprijinesc biserica și instituțiile ei culturale, ca să stea bine cu preotul, pentru că, dela acesta, aude totdeauna lucruri bune și folositoare. În acest chip totalitatea credincioșilor stă în strânsă legătură cu biserica, și aceasta legătură formează viața reală bisericească, care la biserica orientală românească, în cea mai mare parte, lipsește.

Mai are biserica orientală românească din Ungaria un defect de însemnătate, și acesta e lipsa de fanatism bisericesc. Fără acest fanatism le preoție, nici o biserică n'a ocupat teren și n'a prins rădăcină în sufletul credincioșilor ei. Preoția bisericii orientale românești, după vederile mele, ar avea datoria să întoneze cu toate ocaziile, că biserica orientală românească, dela începutul creștinătății în Dacia, a fost — și e și astăzi o biserică cu adevărat a poporului românesc; aceasta biserica l'a scutit pe el în timpurile necazurilor, l'a ținut separat de alte popoare, și i-a păstrat limba și datinele strămoșilor. Vedem cum preoția altor biserici lucră pe față și pe ascuns la întărirea și prosperarea bisericii ei;

nici preoția bisericii orientale românești n'are în serviciul bisericii să fie cu considerare la name; deasupra tuturor lucrurilor are să fie biserica, în al cărei serviciu stă.

Apoi alt defect e în această biserică și lipsa de uniformitate în serviciul ritual bisericesc. În diferite sate la diferite timpuri se ține serviciul bisericesc; diferență în serviciul la altar, diferență în cântări. În unele locuri serviciul de dimineață — utrenia — se servește separat de liturghie, în unele locuri înbinat cu liturghia, iar în unele locuri nici decum. Această dizordine aduce cu sine în mare parte și necererea bisericii din partea credincioșilor. Ar fi timpul ca să se termine odată cu totul în biserică. Dispozițiuni pozitive și generale ar trebui să introducă odată uniformitatea, cum e și în alte biserici, — și poporul atunci se acomodează ordinei, dacă vine porunca de sus.

Biserica să fie conservativă în dogmele și în așezămintele ei rituale, cari servesc de bază la ființa ei genuină, dar în organismul extern și în disciplină trebuie să se acomodeze progresului culturale și spiritului timpului, precum și împrejurărilor, căci altcum se începe procesul ei de decadentă.

„Iam ardet Ucalegon” adevărat deja arde casa vecinului Ucalegon, se apropie focul și de casa noastră.

Mi se pare, că nu greșesc, dacă pun vina în povara episcopatului.

Un binevoitor al bisericii orientale românești.

Discursul contelui Tisza.

Interview cu d. deputat Dr. Al. Vaida-Voevod.

„Gazeta Transilvaniei” publică în nrul său de azi, Mercuri, următorul interview cu d. deputat Dr. Alex. Vaida-Voevod:

Cu ce impresii v'ați ales după citirea discursului contelui Tisza?

Discursul contelui Tisza este din multe puncte de vedere un eveniment. Nu s'a întâmplat în trecut parlamentului ungar ca un ministru prezident să dedice un întreg discurs, — la dezbateră proiectului de lege despre indem-

artileria trebuie să descalece și să-și ducă caii de frâu.

Mai sus de Corabia, Dunărea-i închisă cu terpile, apărând podul de vasele turcești ce încrucicează pe Dunăre în sus.

Brătianu și C. A. Rosetti cari sunt de față, își exprimă în cuvinte mișcate profunda emoțiune ce simt în aceste momente sărbătorești, când floarea României, gata de război, trece în viața ei să atace în țara lor pe dușmanii de veacuri. Ei mărturisesc Domnitorului că n'au avut niciodată nădejdea de-a vedea cu ochii această mare și sfântă zi!

În arșița de foc a soarelui, Domnitorul stă ceasuri întregi la capul podului, până ce au trecut dincolo lungile șiruri ale oștenilor săi. El dă ordinul ca trupele să se îndrepte spre Plevna chiar în cursul nopții, apoi se urcă în trăsură și pornește în goană spre Turnu-Măgurele.

Domnitorul e adânc mișcat și plin de grije: petrece ultima noapte pe pământul românesc! — A doua zi, în zori, va pleca și El!

21 August (2 Sept.) Pe un vas rusesc Domnitorul trece Dunărea. Populația orașului întreagă pare adunată pe mal, atât de mare-i mulțimea ce-și ia rămas bun dela Dânsul, salutându-l cu lacrimi în ochi.

Pe pământul bulgăresc Domnitorul este întâmpinat de generalul Stolypin cu statul său major; o gardă de onoare cu drapelul rusesc prezintă armele și muzica întonează imnul Româ-

niei. Prințul Carol incalecă și printre două rânduri de soldați, cari îl salută în urale nesfârșite, suie malul răpos ce duce la vechea cetate a Nicopolei. După un scurt popas la cartierul generalului Stolypin, trece tot călare prin fortăreață, îndreptându-se spre platoul pe care stau trupe românești, dorobanți și artilerie; cuprins de-o mândră bucurie, Domnitorul primește defilarea lor; pe pământul străin ostașii Săi îi par îndoiți de dragi!

Prințul Carol coboară acum în valea Osmei, unde-l așteaptă trăsură care-l va duce la Poradim. Își ia mai întâi rămas bun dela ministrul Aurelian, prefectul județului Teleorman și ceilalți funcționari superiori cari l'au însoțit până aci; toți se despart de Suveranul lor cu lacrimi în ochi. — În goană turbată, însoțit numai de patru ofițeri din statul său major și de escorta Sa, Prințul ajunge pe la ceasurile patru după amiază în micul sat bulgar Poradim, patruzeci kilometri depărtare de Nicopole. Tot timpul cât a ținut călătoria, tunurile au bubuit aprig dinspre Plevna.

Poradimul, un cătun sărac, se întinde pe o câmpie pustie de arbori, ca vre-o cincisprezece kilometri departe de orașul Plevna, șapte kilometri de linia șanturilor turcești. Intre toate colibele bulgărești se află o singură casă, ce-are merita de voe de nevoe acest nume; este proprietatea unui Turc, la intrarea satului, și Prințul Carol o rechiziționează pentru sine. Biserica din mijlocul satului, fiind neisprăvită, nu-i

deschisă pentru slujba dumnezească; populația e săracă și foarte umilită. — În depărtare se zăresc munții Balcani.

Casa c'un singur rând, pe care Prințul Carol și-a ales'o ca o locuință, este pe jumătate ruină, ferestrele și ușile lipsesc; generalul Sotow, șeful său de stat major, a instalat noaptea târziu un pat de campanie, ce-i va servi Prințului până la sosirea convoiului cu bagajele Sale. Câteva ochiuri de geam, goale, au fost lipite cu hârtie de jurnal în cea mai mare grabă, pentru ca la nevoe să mai oprească năvala curentilor. — Tot timpul nopții încinse de căldura nesuferită, un șgomot spăimântător domnește în preajma sărăcăciosului cătun; miasmele de cadavre bântuie la Poradim tot atât de rău ca și la cartierul general rusesc din Gornja-Studera. Încă pe drum spre noul său cartier, Prințul văzuse zăcând ne-nunțurate stărvuri de vite, în preajma cărora cârduri de corbi rotiau croncănind; tabăra dela Poradim e tot atât de molipsită.

Astăzi e liniște în fața Plevnei. Generalul Sotow a raportat prințului de cu seară, că a doua zi se va da un atac la Lovrea, satul trebuind să fie ocupat pentru libera desfășurare a forțelor în contra Plevnei.

22 August (3 Septembrie). În zori de ziua bubuitul tunurilor scoală din pat pe prinț; atacul asupra Lovrei a și început.

Prințul scrie Doamnei Elisabeta: „Îți trimiț câteva rânduri, pe cari le scriu în

nizarea bugetară — chestiei române. Miniștrii ungari cu consecvență și perseverență conștientă au tratat chestia naționalităților și în deosebi chestia română ca o chestie de a doua mână, care în definitiv — după părerea lor — se reduce la neajunsuri administrative, exploatare de câțiva „agitatori lipsiți de scrupuli”.

Contele Tisza s'a învârtit deastădată în cadre mai largi, fără a renunța însă la declarația că rezolvirea problemei române se impune exclusiv de considerații de ale politicii interre și că nu ar fi în legătură cu nici un fel de interese de-ale politicii externe.

Zadarnic a încercat însă contele Tisza deplasarea discuției de la nivelul înalt, pe care o ridicase expunerile colegului Ștefan Pop. Căci ceea ce Tisza a tăgăduit, ziarul său devotat oficiosul „Pester Lloyd” a constatat imediat în ziua după ce premierul își rostise vorbirea, că anume în urma situației schimbate în Balcani, Monarhia Austro-Ungară are cel mai mare interes să-și asigure tovărășia sinceră a României.

Ceeace contelui Tisza nu îi este dat să recunoască, de frica opiniei publice soviniște, a spus-o în celebrul său expozeu din Reichstagul Germaniei cancelarul Bethmann-Hollweg. Lupta mare, care se va da în Europa, va fi lupta hotărâtoare între Slavism și Germanism. Pentru Germanism nu poate fi indiferent, ci din contră e decizător, că oare micile popoare slave din centrul și din sudul Europei, cât și Maghiarii și Români, pe care parte se vor grupa. Sub Slavism anume numai Rusia să poate înțelege.

Este evident că Slavii de sud, cât timp pot nădăjdui să-și asigure existența națională fără a se aservi puterii cutropitoare rusești, ar preferi o alianță cu Austro-Ungaria și Germania, din partea cărora nu le poate amenința pericolul desnaționalizării, atât în urma situației lor geografice cât și în urma incapacității de asimilare etnică a germanismului și a Maghiarilor. Că oficialitatea română se va împăca și în viitor cu gândul ca să păstreze tovărășie credincioasă de arme față de Monarhia Habsburgică, fără ca să se curme asuprirea și zadarnicile încercări de maghiarizare în contra noastră, a Românilor ungureni, aceasta, cu toate că deși circumscris a afirmat-o contele Tisza, — totuși nu o crede. E prea inteligent spre a o crede.

Satisfacerea postulatelor nemaghiarilor și în locul prim a Românilor, în urma păcii dela București a încetat a mai fi o chestie internă a Un-

gariei și a devenit o chestie de importanță europeană.

— De 40 de ani statul a tot luat dela noi fără a ne da ceva. Că cu toate acestea am progresat, e adevărat. Dar nu, precum afirmă contele Tisza, fiindcă ne-a mers bine, ci cu toate că ne-a mers cât se poate de rău. Adevărat că nu am fost trimiși în ocele Siberiei ca frații noștri din Rusia, ci „numai” la Vaș și la Seghedin. Adevărat că am avut „libertatea de presă”, care ne îngăduia să plătim sute de mii de coroane amende și să răscumpărăm libertatea cuvântului rostit ori tipărit cu sute de ani de temniță. Adevărat că la alegeri „numai” în viitor, după intrarea în vigoare a noii legi electorale vom avea o procedură copiată de contele Tisza după tipicul legii electorale alcătuite de Tar pentru Duma. Dar și în trecut, de când am trecut la activitate nu a fost alegere, la care jandarmii să nu fi stâns vieți romântești.

Și totuși am progresat. Pentru că atrocitățile și câniile sistemului politic oligarhic din Ungaria s'au dovedit de mai slabe, decât forța virginală și vitalitatea inepuizată a neamului românesc.

Această forță ne dă garanția că pacea între Maghiari și Români se va face.

E altă întrebare, dacă contele Tisza va dispune de destulă bărbăție ca să o înfăptuiască ori nu. Căci zadarnic ne amenință contele Tisza cu fantoma unui partid moderat român. Poftescă și ducă în parlament 50 de Mangra, Șeghescu, Korkáni. Facă încercarea să umilească episcopatul nostru de ambele confesii, ca să se dimită, primind bacșisuri în loc de drepturi, la rolul de trădători de neam.

Nu va isbuti! Intre Arhieriei noștri sunt, mulțămăntă lui Dumnezeu, și bărbăți conștii de importanța epocii istorice în care trăim. Nici pe unul dintre ei eu nu-l tin capabil ca pentru succese efemere, fie ele chiar pe terenul bisericesc-scolar, să vândă drepturile neamului, primejduind învingerea noastră de mâne.

Dacă însă nu Tisza, atunci desigur succesul său ne va satisface postulatele inprescripțibile ale națiunii române. Căci încheierea păcii între Maghiari și Români e un postulat al intereselor echilibrului european.

Sub ce condiții credeți, că s'ar putea încheia pacea, între Maghiari și Români?

— Cred că dacă ni se vor oferi garanții REALE pentru dezvoltarea ființei noastre naționale, pe toate terenele vieții de stat, nu va putea ezita nici un moment comitetul să con-

voace CONFERENȚA PARTIDULUI NAȚIONAL ROMÂN.

O conferență națională însă numai atunci ar avea rost, dacă ar putea comitetul să-i prezinte în formă concretă concesiuni reale, cari independente de schimbarea guvernelor s'ar duce la îndeplinire. Căci fără schimbare de sistem în felul cum sunt tratate neamurile nemaghiare din partea puterii de stat, nu se poate încheia o pace sinceră și trainică.

Dar dacă nu se va putea încheia pacea și dacă guvernul ar intenționa să ne tragă pe sfoară?

— Decât să încercăm a încheia o pace, care nu s'ar putea în mod cinstit realiza fie dintr'o parte, fie dintr'alta, mai bine vom continua lupta înainte. Decât un armistițiu, decât un unilire MAI BINE LUPTA ȘI SUFERINȚA.

În ce privește „tragerea pe sfoară”, de care faci amintire, apoi de, unul sau doi, sau un comitet, să admitem, că ar putea fi trași pe sfoară. Conferența națională este însă reprezentanța întregii noastre națiuni. Iar un popor întreg nu poate fi tras pe sfoară de nimeni. Căci, să fim liniștiți, cel ce ar încerca să înșele un neam întreg, Napoleon să fie, și nu Tisza! se va pomeni la capătul vremii, că pe sine însuși s'a înșelat, de hipersiret ce a voit să fie.

„De-ale Valahilor”. Sovinistul „Pesti Hirlap” își continuă rubrica săptămânală cu acest titlu, cu vădita tendință să discrediteze, să stărnească și să alimenteze tot mai mult ura împotriva a tot ce-i românesc. Mai recent nu-i convine pactarea cu Români și se prinde de un articol al „Gazetei Transilvaniei” în care se spunea că pace între Români și Maghiari va putea fi numai asigurându-se Românilor din Ungaria libertate națională deplină și în acest scop ar trebui să înceapă conducătorii Românilor o acțiune pe toate terenele. După mentalitatea lui „Pesti Hirlap” prin împlinirea acestei pretențiuni s'ar da „privilegiu” Românilor. Și vezi, Doamne, Tisza e orb și nu vede că aceasta e în dauna poporului maghiar.

Apoi iarăși chestia de reciprocitate între România și Ungaria pentru care trebuie să se stăruie — zice „Pesti Hirlap” — până când nu se va ajunge la ea, ca să se vadă pe față „ce bunăvoință nutrește rasa valahă față de Maghiari.

Spune mai departe că în scopul acesta va fi de mare valoare pe lângă documentele, adunate de Dr. Veress și o conscripție a episc. Bandinus Márkus, fost episcop în Iași, despre credinșii maghiari din Etelkuz din 1646, care conscripție o publică în mai multe numere.

Pentru ca să arate cât de nedrept ar fi guvernul român față de naționalitățile din România recurge la știrile tendențioase și difamante a ziarelor bulgare despre măsurile de organizare luate în teritoriul cucerit.

Autorul rubricii „De-ale Valahilor” în scopul de a discredita România și în general pe Români mai revine și asupra protestului în chestia „Bibliei mici” din România și a foiletonului dlui Eugen Goga în chestia campaniei ziaristice din România din jurul pedepsirii redactorului Milian dela „Adevărul”.

Tendința rubricii „De-ale Valahilor” e prea vădită și poate produce numai scârbă, văzând cum își informează presa maghiară publicul și la ce mijloace recurge ca să provoace ura Maghiarilor față de poporul român, de care îi leagă de altcum interese atât de vitale.

bubuitul tunurilor. Am sosit ieri după amiază pe neașteptate. Am găsit adăpost într'o căsuță fără ferestre și fără uși, dar am dormit binișor într'un pat de campanie. Căldurile sunt foarte mari, însă de dimineață bate un vânt ușor, cu atât mai plăcut, cu cât voi face inspecția trupelor rusești.

„Mă simt bine; vieța de campanie este ca și făcută pentru mine, numai despărțirea de tine îmi cade greu!”

La ceasurile nouă prințul primește pe generalii trupelor rusești, apoi încalcă și inspectează batalioanele de infanterie, cavaleria și artilerie, salutând pe soldați în rusește: „Bună ziua, voinici!”; soldații răspund cu tunete de urale. Tinuta trupelor e foarte bună, dar numărul companiilor e mult redus și golurile regimentelor sunt simțitoare; la cavalerie și artilerie lipsesc mulți cai. Pe locul, unde stau trupele în inspecție, s'a dat o crâncenă luptă între Turci și Ruși acum patru zile; Turcii au atacat cu violență extraordinară. Se mai văd încă

urmele încăerării; mulțime de morți zac nămgropați.

Călărind pe toată întinderea din jurul Plevnei, prințul Carol s'a putut convinge de importanța strategică a cetății: Orașul este așezat într'o vale, înconjurată de dealuri ce domină terenul din față acoperit de vii și porumb; văi adânci și cursuri de ape, în preajma cărora se întind sate, intrerup lanțul dealurilor; Turcii au încununat toate culmile dealurilor cu redute, așa că tunurile lor străbat toate văile. De pe un deal ce cade în bătaia focului turcesc, prințul zărește câteva case în Plevna și observă că orașul e cu totul descoperit în spre valea Vidinului, apoi își îndreaptă ochii în direcția, pe unde au înaintat trupele Sale după trecerea Dunării.

Prințul Carol se întoarce în murdara sa locuință, obosit și chinuit de arșiță și de roirile muștelor cari supără mereu pe oameni și vitele. În curtea plină de gunoaie Domnitorul se așează la masă cu suita Sa.

(Va urma.)

Un nou magazin de modă în Sibiu!

Rugăm pe toți cei interesați să ne cerceteze. Orice marfă nouă de modă actuală se găsește la noi cu prețuri convenabile. Vizitele nu obligă la cumpărare.

Materii de haină pentru dame, Dantele și accesorii, Ciorapi și jupoane.

ANDREE ȘI WACHNER

SIBIU, strada Cisnădiei nr. 15.

Modă pentru bărbați, Cravate, albituri, Ciorapi scurți, brețele.

A 1434

„Cartea verde” a României.

Memoriul guvernului român către marile puteri europene.

Reproducem din „Cartea verde” textul memoriului întocmit de d. Titu Maiorescu în vederea conferinței din Petersburg și remis de către guvernul român, în mod confidențial, guvernelor celor șase mari puteri europene și reprezentanților lor la București, Londra și Petersburg. E acel memoriu, care a avut un viu răsunet în lumea diplomatică și a rămas considerat în mod statornic drept capodoperă diplomatică. Documentul e datat din București, 15 (28) Februarie 1913. Iată textul lui:

Neutralitatea României.

Până acuma România a păstrat cea mai strictă neutralitate pe tot timpul crizei balcanice.

La început, această atitudine era cu atât mai indicată cu cât guvernele Bulgariei, Serbiei și Greciei nu dădeau alt scop acțiunii lor decât îmbunătățirea soartei consăngenilor supuși dominațiunii turcești.

România, care în 1877—78, colaborând cu armatele rusești, își câștigase neatrănarea într-un războiu cu Turcia — războiu care însemna nașterea Bulgariei moderne — nu putea să se arate ostilă străduințelor de desrobire ale altor state creștine.

Neutralitatea pe care am păstrat-o, cu toate că ni s'au făcut unele solicitări de-a lua măsură amenințătoare față de vecinul nostru bulgar, ne-a adus expresia formală de recunoștință a guvernului din Sofia, transmisă prezidentului consiliului și ministrului de externe al României de către ministrul Bulgariei la București, la 26 Septembrie (9 Octombrie) 1912.

Prin urmare, e a doua oară, dela Plevna, că Bulgaria se vede nevoită să recunoască partea luată de România la formarea și la mărirea ei.

Atâta timp cât marile puteri arătau intenția de a menține *statu-quo* și se declarau fățiș protivnice ori cărei schimbări teritoriale în peninsula balcanică; atâta timp cât Bulgaria însăși, cum explica și în nota dela 5 (18) Octombrie 1912, remisă guvernului român, vorbea de art. 23 al tratatului din Serbia, România nu putea decât să perseveze în neutralitatea sa, cu atât mai mult cu cât nota pomenită mai sus viza interesele tuturor creștinilor din Turcia, fără excepție, și le făgăduia „ordine, libertate și progres”.

Dar când, după primele succese ale aliaților balcanici, acest limbaj a fost schimbat; când însăși marile puteri înlocuiau vechea formulă de *statu-quo* cu formula „Balcanii ai statelor balcanice”; când, prin aceasta, tratatul din Berlin primea cea mai adâncă atingere, România, ale cărei mari interese în peninsula balcanică erau prevăzute în acest tratat, trebuia în chip legitim să se gândească să le dea o nouă bază în dreptul public al Europei.

Cele două mari interese.

Două interese ale României trebuiau mai ales asigurate, după răsturnarea ordinii de lucruri statornică în 1878.

I. — Intăia era soarta viitoare a „Românilor” din Turcia, astfel desemnați la articolul 4 al tratatului din Berlin, numiți deasemenea Macedo-români sau Cutovlahi, puși și ei sub paza art. 23 și mențiți acum să schimbe dominațiunea.

Deși sublima Poartă n'a recurs niciodată la avizul comisiunii europene prevăzută de art. 23, totuși Românii din Turcia se bucurau de fapt, sub regimul turcesc, de oarece protejare a administrației. Comunitățile lor distincte fuseseră recunoscute oficial, bisericile și școlile lor erau întreținute, la vederea și cu știința sublimii Porți, din bugetul statului român. Încă dela 1864, dar mai cu seamă dela independența sa, România a făcut, an cu an, mari jertfe pentru consăngenii săi din Turcia și bugetul român actualmente în exercițiu, dela 1 (14) Aprilie 1912 prevede, la art. 13, suma de „subvenții acordate școlilor și bisericilor românești din Turcia.”

II. — Era, apoi, frontiera care desparte Dobrogea de Bulgaria, frontieră impusă celor două state de către tratatul din Berlin, fără să fi fost cerut acordul lor și fără să se fi ținut seama de protestările României.

Chestia Silistrei.

În sinul congresului din Berlin chiar, s'au ridicat voci, ca cele ale Franței și Italiei, pentru a constata că România, după un războiu glorios pen-

tru dânsa, fusese tratată „cam aspru” și mai cu deosebire pentru a cere în favoarea sa o frontieră mai bună, care cuprindea Silistra.

În comisiunea europeană, întrunită în toamna anului 1878, delegatul englez colonelul Home își exprimă părerea, că, deși Silistra nu fusese în cele din urmă lăsată de către congresul Bulgariei, totuși, propunerea dlui Waddington, inserată în protocol, dovedea că congresul înțelese, în definitiv, ca frontiera să plece dela un punct de lângă Silistra, punct care va fi cel mai nimerit pentru așezarea unui pod. Delegatul Angliei sprijinea astfel legitima cerere română, expusă comisiunii prin două memorii și după care punctul de legătură pe Dunăre trebuia aproape să atingă Silistra, căci numai prin acest loc România ar putea cu înlesnire să comunice cu noua sa provincie. Mai la răsarit, mlaștinile, lacurile și insulele, desemnate sub numele de Balta, care se învecinează cu Călărașii, ar îngreuna foarte mult comunicațiile între vechiul țărâm românesc. Acesta era **minimumul** dezideratelor României, minimum impus de faptul că congresul abandonase în ultimul loc Silistra noului stat bulgar. Altminteri, punctul de vedere românesc ar fi fost ca punctul de legătură pe Dunăre să fie împins la apus de Silistra, între Tatamoi și Aidemir, cuprinzând deci Silistra. În adevăr, în sus de Silistra, țărâmurile sunt drepte, albia Dunărei e fără stavile și construirea unui pod s'ar face în condițiuni avantajoase. Pentru a obține ca punctul de legătură să fie dus la apus de Silistra, cu tot textul articolului 46 al tratatului din Berlin, România a citat un precedent relativ la frontiera Basarabiei, fixată la 7 Ianuarie 1857 printr'un protocol care înlocuia textul art. 20 al tratatului din Paris.

Motivele date de România în cele două memorii prezentate comisiunii în 1878, n'au pierdut nimic din valoarea lor. Ele au fost reînnoite de România în memoriile prezentate comisiunii tehnice europene în 1879. România n'a renunțat niciodată la ele. Silistra se află în fața singurei comunicațiuni firești a României pe Dunăre, pentru o zonă de 130 kilometri; e singurul punct cu care nu s'ar găsi întreruptă orice comunicație în timpul când navigațiunea e suspendată; e singurul loc potrivit pentru așezarea unui pod merit să lege cele două țărâmurii.

Cu toate stăruințele suveranului român, cu tot avizul favorabil al mai multor delegați ai marilor puteri în comisiunile din 1878 și 1879, nu numai că Silistra a fost lăsată Bulgariei, ci încă România a putut cu mare greutate să ocupe dealurile împrejmuitoare ale Arab-Tabiei, pe care o deține și acum.

Mai mult; deși art. 11 al tratatului din Berlin a stipulat anume că toate vechile fortărețe vor fi rase și că nu se vor putea construi altele noi, Bulgaria, rămasă în posesiunea Silistrei, a construit noi lucrări de fortificații la miazăzi și la apus de Medjidia-Tabia.

Semnând, în 1886, cu Bulgaria șase protocoale pentru delimitarea frontierei Dobrogei, România a amintit că înțelege să se mărginească la o fixare de graniță, materială, pe terenul frontierei, așa cum fusese impusă de puteri; dar tratativele din 1884 dintre Bulgaria și România în vederea delimitării eșuă tocmai fiindcă Bulgaria ar fi voit să rezolve în principiu chestia delimitării, pe când România nu înțelegea decât să aplice, fără să discute frontiera care îi fusese impusă împotriva voinței sale.

Silistra a devenit astfel pentru România, simbolul unei nedreptăți săvârșite dela început de Europa și al unei amenințări făcute pe urmă de Bulgaria.

Bulgaria și Dobrogea.

Această amenințare e încă accentuată de documentele oficiale bulgare, cari nu încetează să prevadă o eventuală anexare a Dobrogei la Bulgaria. În studiul său, „România și armata sa”, statul major bulgar are grija să noteze că nu există stavilă naturală care să despartă Dobrogea de Bulgaria de miazănoapte, iar colonelul Contargief, în cursul său de geografie, învață pe elevii școlii militare că „sub numele de Dobrogea, Românii înțeleg aceea parte a Bulgariei de miazănoapte, care le-a fost cedată după tratatul din Berlin”.

În „Manualul pentru tinerii soldați din toate armele”, aprobat de ministerul de război bulgar sub

No. 75 din 14 Martie 1907 și recomandat șefilor de trupe prin circulările din 21 Martie 1907 și 10 Martie 1907, se află o hartă a „Bulgariei individuale” pe care Dobrogea e pusă sub titlul: „Părți din Bulgaria nedesrobite încă”.

Cu toate acestea, această Dobrogea ne-a fost dată în 1878 în schimbul Basarabiei și atunci când din sângele soldaților noștri se năștea Bulgaria modernă. Ne-a fost dată cu o frontieră, pe care n'am încetat s'o declarăm neîndestulătoare și care ne-a fost impusă. După anexare, n'am crutat nici un sacrificiu ca să legăm strâns de regat, noua provincie.

Podul aruncat cu atâta cheltuială pe Dunăre, la Cernavodă, nu e cu totul la adăpost de un atac, iar deschizătura Silistrei rămâne o poartă deschisă în mâni străine. Acest pod așa de puțin acoperit este, însă, singura noastră cale de uscat spre singurul nostru debueșu la mare, spre portul Constanța, altă mare operă care a cerut atâtea milioane și din care trage foloase nu numai comerțul României. În sfârșit, chiar în ajutorul izbucnirii crizei balcanice, noi am asociat definitiv la viața constituțională a regatului pe locuitorii acestei provincii, pe care o îngrijisem cu de toate nu numai pentru propriile noastre nevoi economice ci și pentru cele ale Europei întregi.

Această Dobrogea, care este deci hotărât românească prin drepturile sângelui vărsat, ca și prin cele ale muncii, e dominată de Silistra, care în veacul al XIV-le făcea parte din Muntenia, care păstrează urmele operilor de cucernicie și binefacere datorite mărinimiei voievozilor români și unde, în sfârșit, în 1870 încă, funcționa o școală românească de care depindeau școlile românești ale orașelor Hârșova și Rassoava și ale satelor Ostrov, Bugeac, Satul Nou, Oltina, Aliman. E așa, pentru că „după cum constatau delegații Rusiei în chiar sinul congresului din Berlin, „dela Rassoava la Silistra e o fașie de teren pe care populația românească e destul de numeroasă”.

În 1878, acum 34 de ani, orașul Silistra, după evaluările colonelului Horve, număra: 7000 musulmani, 2500 români și 1500 bulgari. Dela anexarea Silistrei, aceste proporții, firește, s'au schimbat: totuși populația bulgară nu reprezintă nici o jumătate din populația totală. Ultimul recensământ bulgar, cunoscut și care datează din 31 Decembrie 1905, arată la Silistra numai 12.065 locuitori dintre cari 6.143 Bulgari, 4.136 Turci, iar restul de alte naționalități. Dacă dela 1878 până la 1906, adică în 28 de ani, populația Silistrei n'a sporit decât în proporția de 11.000 până la 12.000 de locuitori, e greu de crezut, cum afirmă ziarile bulgare, că acest oraș numără azi o populațiune de 20.000 de locuitori, adică un spor de aproape 8000 de locuitori în 8 ani. De altfel, nu lipsesc voci bulgare, cari mărturisesc că Silistra „este din ce în ce în decădere, ca, de altfel, toate localitățile bulgare de pe țărmul Dunării”.

O altă afirmație a ziarelor merită deasemenea să fie cercetată de mai de aproape. Se vorbește de jertfe excepționale ale garnizoanei din Silistra în timpul războiului actual. De fapt regimentul din Silistra poartă numele „Dobrogea”; el a fost în foc la Lule-Burgas și a pierdut relativ puțini oameni. Pierderile cele mai mari au fost suferite de regimentele din Ruscuc, Vidin și Plevna; cele două dintâi numărau mulți Români.

În sfârșit, Silistra în mâinile Românilor este exclusiv un mijloc de apărare pentru dânsii; niciodată ea nu poate fi un punct de atac împotriva Bulgariei: zona de acțiune a României ar fi la 200 de kilometri la apus. Silistra în mâinilor Bulgarilor, însă, e un punct ofensiv împotriva României. Ar fi de ajuns această simplă constatare, pentru a rezolva un diferend relativ la acest orașel, altminteri neînsemnat, dacă e vorba să se ajungă la o înțelegere amicală între cele două state vecine.

(Va urma).

O rugare modestă,

care nu vă costă nici o oboseală dar Administrației noastre îi poate fi de mare folos. — Administrația noastră roagă pe toți ceice târguiesc și comandă din articolele anunțate în foaia noastră, să amintească că firma a cetit-o în ziarul acesta.

Congresul Societății femeilor Române la Iași

Duminecă la 7 Noemvrie la ora 10 jum. s'a oficiat în catedrala mitropolitană din Iași un parastas pentru odihna sufletelor soldaților morți pe câmpul de război.

Asistă toate autoritățile precum și toate doamnele din societatea ortodoxă în frunte cu doamna Alexandrina Grigore Cantancuzino.

Asemenea asistă ofițeri superiori din garnizoană, d. ministru Bădărău, d. G. Lascar, secretarul general al ministerului cultelor și general Popovici din partea ministerului de război.

Serviciul divin a fost oficiat de mitropolitul Pimen împreună cu episcopul Teodosie al Romanului și Nicodim Munteanu al Hușului.

După terminarea serviciului divin I. P. S. Sa mitropolitul Pimen mulțumește doamnelor din societatea ortodoxă pentru inițiativa organizând acest parastas. I. P. S. Sa face apologia soldaților căzuți pe câmpiile Bulgariei și donează suma de 300 lei văduvei Anica Dumitru al cărei sot a murit în Bulgaria.

Inaugurarea grădinei de copii.

După terminarea parastasului la ora 11 jum. a avut loc inaugurarea grădinei de copii a societății ortodoxe — secția Iași din strada Socola. La această solemnitate au asistat autoritățile precum și toți kongresistii.

Arhiepiscopul Antim Petrescu, vicarul mitropoliei Moldovei, după oficierea serviciului arată importanța noului așezământ cultural, relevă că el este singurul în acest gen în orașul Iași.

La grădina de copii inaugurată azi continuă vorbitorul și a căreia înfăptuire a costat suma de 41 mii lei, s'au înscris 52 de copii, ceea ce pentru primul an de funcționare înseamnă foarte mult.

Sfinția Sa laudă activitatea societății ortodoxe spunând că acea activitate a dat până în prezent roade din cele mai binefăcătoare.

Pe lângă această grădină de copii s'a mai înființat și un institut de domnișoare precum și o bibliotecă ce poartă numele lui Gheorghe Alexandru Mavrocordat pentru înființarea căreia principesa Olga Sturdza a dăruit suma de 1000 de lei, iar principesa Maria Moruzzi 200 lei.

P. S. Sa încheie aducând mulțumiri doamnelor din comitet pentru bunăvoința cu care au răspuns la această nobilă chemare.

După acestea a urmat un mare banchet la Hotel Traian dat de societatea femeilor române în onoarea kongresistilor. Au toastat: Mitropolitul Pimen, generalul Popovici, D. Garboviceanu, O. Theodorianu, Ion Ursu, episcopul Teodosie al Romanului, A. D. Xenopol și protopopul I. Teculescu din Alba-Iulia.

Inaugurarea institutului de domnișoare.

La orele 4 și jum. a avut loc cu o deosebită solemnitate inaugurarea institutului de domnișoare al soc. ort. rom. secția Iași.

S'a oficiat un scurt serviciu religios. Din acest prilej a vorbit d-na Maisner și d-na Alexandrina Gr. Cantancuzino.

Episcopul Teodosie al Romanului citește două telegrame: una din partea Reun. fem. gr. cat. din Blaj și cealaltă din partea Reun. fem. ort. din Hunedoara. P. S. Sa dă apoi citire telegrammei primită din partea M. Sale Regelui.

A urmat la cuvânt P. Garboviceanu apoi ministrul Bădărău.

Ceaiul dela cercul militar.

La orele 6 s'a oferit tuturor participanților un ceai la cercul militar din localitate.

Banchetul.

Seara la orele 9 a avut loc banchetul oferit de I. P. S. mitropolitul Moldovei. Primul toast l'a ridicat I. P. S. mitropolitul Pimen pentru mitropoliții Mețianu, Miron Cristea și Vladimir de Repta, urându-le viață lungă pentru propășirea neamului românesc. I. P. S. Sa a toastat apoi pentru doamnele din comitetul central al Soc. ort. precum și în sănătatea tuturor kongresistilor.

D. A. D. Xenopol relevând frumosul succes al acestui kongres închină în sănătatea acelora, cari cu prezența lor au contribuit la reușita kongresului.

Ședința plenară de ieri a delegațiunii ungară.

Arad, 10 Decembrie.

Am publicat ieri raportul telegrafic despre începutul primei ședințe plenare a delegațiunii ungară. Membrii opozanți au transpus gălăgia din camera ungară și în aceasta corporațiune legislativă mai înaltă. Mai cu seamă contele M. Károlyi, despre care se zice că-i gentleman din creștet până 'n tâlpi, în discursul lui prin care a voit să critice politica externă a contelui Berchtold și să precizeze punctul de vedere al opoziției maghiare, referitor la conducerea politicii monarhiei, și-a uitat de bunacuvința, care se impune mai cu seamă membrilor unei corporațiuni înalte cum sunt delegațiunile față de oricare stat străin și mai cu seamă față de un stat cu care monarhia are relații de prietenie.

Vorbind despre România groful maghiar, președinte al partidului inependist din Ungaria a spus provocându-se la un articol de d. A. D. Xenopol, publicat în „Noua Revistă Română”: **De ce umblă monarhia puternică după grația statului mic dela Dunăre, care nu mai trage cu ochiul pe furis, ci pe față își îndreaptă privirile spre Ardeal. Explicarea acesteia e că Germania îi dă putere și curaj, fără de care purtarea ei impertinentă nu se poate înțelege și ar fi imposibilă. Dacă căutăm cum de a tolerat monarhia impertinența aceasta a României...**

Groful ar fi continuat-o mai departe în furia ce l'a apucat dar președintele Láng făcându-l atent, s'a văzut constrâns a-și cere rușinat scuzele. (Remarcăm că opoziții aprobau cu mare plăcere bătăliile contelui Károlyi).

După vorbirea lui A. Berzeviczy, care a apărut politica ministerului de externe ședința a fost întreruptă până la orele 4 d. a., când în cursul vorbirii baronului Hengelmüller, opoziția a încercat să tulbure ședința, cerând constatarea numărului membrilor prezenți.

Opoziții, s'au liniștit numai după ce președintele l'a îndrumat la ordine pe cel mai galagos dintre ei pe Ștefan Rakovszky.

După Hengelmüller, luând cuvântul contele Andrassy și ocupându-se cu situația internațională a monarhiei a spus că contele Berchtold toate le-a făcut întors. Măsurile militare au înghițit sume enorme, dar au fost aproape superflue. Nu-i mulțumit nici cu ideea revizuirii păcii dela București, pentru că acesta nu ar fi satisfăcut pretențiunile monarhiei. Monarhia ar fi trebuit să nu se declare pentru status quo, decât condiționat, adică, dacă ar fi ieșit din război învingătoare Turcia. Demonstrația navală n'a avut nici un înțeles. S'a făcut foarte rău că monarhia și-a retras armata din Novibazar, căci acest teritoriu ar fi fost cel mai bun punct strategic împotriva alianței statelor slave de sud și împotriva lanțului de dușmani ce înconjură monarhia. De tripla alianță monarhia are lipsă, având numai astfel autoritate în fața dușmanilor ei. Contele Andrassy își termină vorbirea aprobând stăruința ministrului de externe pentru consolidarea monarhiei în lăuntru.

Contele Tisza răspunde atât la discursul contelui Károlyi, cât și lui Andrassy. Respinge acuzația contelui Károlyi, că politica monarhiei n'ar fi conștie și s'ar face fără plan. Contele Károlyi a accentuat în vorbirea lui că monarhia face numai o politică octroată de Germania, și astfel interesele proprii sunt de multe ori disconsiderate. Primul ministru regretă că contele Károlyi n'a indicat o direcție mai bună pentru politica externă. Nu e adevărat că situația monarhiei n'ar fi favorabilă, iar principiile conducătoare ale politicii externe stabilite încă de fostul ministru de externe Iuliu Andrassy le-a adevărit de cele mai bune experiențe de 40 de ani.

Primul ministru răspunzându-i apoi lui Andrassy spune că ideea statului quo, au sulevat-o puterile triplei antante, iar prin victoriile neașteptate ale statelor balcanice aliate și-a pierdut

valoarea. Ministrul de externe a constatat din vreme, că popoarele creștine nu-i permis să fie despoiate de roadele victoriilor lor, ci Balcanul trebuie să fie al popoarelor balcanice, dar totodată a ridicat cele trei pretențiuni pentru apărarea intereselor monarhiei: 1. ca Serbia să nu poată cuceri teritoriu la marea adriatică 2. înființarea Albaniei și 3. ca România să capete anumite compensații, pentru că n'a împedat acțiunea statelor balcanice aliate. Pretențiunile aceste au fost împlinite. Valoarea strategică a sandjacului Novibazar e problematică, iar ajutorarea Albaniei atât în privința economică cât și militară pe uscat e prea dificilă. Ministerul de externe a făcut foarte bine părăsind Sandjacul Novibazar. Dacă monarhia va fi silită să-și apere interesele față de Serbia și Montenegro nu e permis să o facem aceasta pe mare sau trecând munții Carstului, ci sunt alte puncte cu mult mai periculoase pentru Serbia.

Față de România monarhia n'a avut nici o intenție dușmănoasă, când am cerut revizuirea păcii dela București, iar noi n'am făcut nici un pas, fără ca România să nu fi avut cunoștință prealabilă despre aceasta. România a împlinit o misiune foarte importantă și revizuirea n'ar fi avut de scop dărâmarea acestei opere mari. Cu Rusia relațiile s'au ameliorat și diplomația va căuta limpezirea deplină a situației.

Contele Tisza mai vorbește la sfârșit și despre situația internă spunând că partea cea mai mare a opiniei publice e liniștită, ar fi de dorit ca și între partide și politicieni să se restabilească stările normale.

După el vorbește încă G. Lukács și cu aceasta s'a închis ședința de ieri.

Cancelarul german Bethmann-Hollweg despre situația internațională.

Arad, 10 Decembrie.

În ședința de ieri a Reichstagului cancelarul Bethmann-Hollweg a rostit un mare discurs despre situația politicii internațională și despre politica externă a imperiului german. În introducerea discursului său cancelarul german face o revistă asupra celor două războaie balcanice apoi s'a ocupat de chestiile scoase la suprafață în urma războaielor, astfel mai ales chestiile Albaniei și a insulelor, precum și de datoriile ce revin asupra puterilor europene față de Turcia.

Cancelarul german a vorbit pe larg despre *rolul Germaniei față de monarhia austro-ungară cu prilejul frământărilor războinice și a tratativelor*, care pe timpul acela, deși natural, era greșit interpretat. Bethmann-Hollweg a accentuat cu hotărâre solidaritatea și armonia deplină între puterile triplei-alianțe, apoi a relevat raporturile bune ori cel puțin corecte și cu celelalte puteri.

Vorbind despre *pacea dela București* cancelarul german a spus următoarele:

După încheierea păcii din București, părerile s'au împărțit, că oare Europa să revizuiască această pace? La această întrebare noi am răspuns *negativ*. Noi am recunoscut în pacea din București baza, pe care vor putea începe costisitoarele lucrări de organizare în Balcani. În această așteptare a noastră nu ne-am înșelat până acum. Dela înfăptuirea păcii din București, — care o putem mulțumi în primul rând atitudinii moderate a României, înțelepciunii Suvranului ei și politicii raționale a bărbatilor ei politici, — pe încetul chestiile balcanice vor ajunge să se consolideze, ceea ce o putem aștepta cu liniște însă fără a avea speranțe prea mari, dar și fără oarecare pesimism pronunțat. Unde am fi ajuns însă noi, — înțeleg puterile europene —, dacă imediat am fi început procedura de nimicire contra acestui tratat, câtă vreme părerile asupra scopului și extensiunii acestei proceduri nu se uneau deloc iar problema balcanică nu era deloc pregătită pentru a putea fi luată în desbatere de către o conferință europeană. (*Adevărat! Așa e!*) Faptul, că la înce-

put Austro-Ungaria judecă dacă ar fi oare oportunitatea revizuirii tratatului, până la un anumit timp o parte a opiniei publice avea părerea, că această deosebire de raționare ar influența în mod neplăcut asupra relațiilor noastre de aliați. *Resping în mod hotărât această presupunere.* (Aprobări.) și o pot dovedi aceasta și prin declarațiile ministrului de externe austro-ungar făcute în delegațiunile..."

Istoria poporului român din Ungaria.

— Cursul d-lui Nic. Iorga. —

II.

București, în Decembrie n.

Înainte de a vorbi despre revoluția lui Horia și despre clasa țărănească căreia singure i se cuvine toate meritele și demeritele acelei revoluții, să vedem cari erau situațiunile sub raportul politic ale Românilor din Ungaria, pe acea vreme.

De anumite clase sociale nu poate fi vorba, căci chiar dacă înainte vreme ar fi fost, de o perpetuitate a lor până în aceste vremuri, nu poate fi vorba acum, ele ne având o bază statornică ca în alte țări c'un alt trecut politic.

Singurele deosebiri, existente pe atunci la Români, erau cele profesionale, cari se împărțeau în trei: clerul, nobilimea intelectuală și țărănimia. Să vedem rostul fiecăreia din aceste clase.

Despre o lume clericală, în adevăratul înțeles al cuvântului nu putea fi vorba atunci, la Români. Între situațiunea preoților, protopopilor și vlădicilor români, și între situația țărănilor români, nu era mare deosebire. Ieșiți și ei din mijlocul țărănimiei, de cele mai multe ori știința reducându-li-se la anumite rugăciuni, învățate pe de rost; iar de multe ori neștiind nici ceti, o mare deosebire nu putea fi între ei și pătura țărănească.

În privința raportului dogmatic, chiar frunțașii clerului nu erau mare lucru. Aceasta a și fost una din multele cauze care au hotărât unirea unei părți dintre Români cu biserica papală.

Pe la sfârșitul veacului al XVII-lea s'a încheiat primul act formal, scris prin care cea mai mare parte a preoției române consimțea să se unească cu o altă lege. E actul cunoscut sub numele de „Unirea Românilor cu biserica papală.” Mult s'a discutat asupra cauzelor acestei uniri și de aceea ea e în deajuns cunoscută.

Ea n'a fost un act de o adevărată convingere religioasă. Acei preoți, protopopi și cei doi vlădici Teofil și Atanasie, cari au iscălit actul de unire se supuseseră în primul rând unui interes, de ordine politică, general, în afară de alte interese particulare nu mai puțin puternice pentru ei. Se observă la clerul nostru pe atunci cam aceeași psihologie ca a parvenitului, care se întreabă cum a ajuns acolo unde e.

Era mare lucru pentru vlădici să poarte pieptul plin de medalii sau să facă parte din dietele împărătești. Nu mai puțin serioase, pentru ei, erau și cauzele preoților. Se uitau cu invidie la tovarășii lor protestanți, catolici sau calvini, cari în afară de ceea ce luau dela locuitori mai aveau și venituri dela stat pe lângă alte proprietăți tot dela stat. Aceiași soartă le zâmbia și lor, dacă ar fi făcut parte din acele religii.

O altă cauză este că prin îndeplinirea unirii câștigase și Români un privilegiu, prin care puteau să intre în rândul națiilor privilegiate. Trebuie să luăm bine seamă că pe la 1700 o națiune politică nu însemna ce înseamnă azi. Însemna numai o unire politică privilegiată care până la ajungerea formei organice de națiune se documenta prin diferite privilegii.

Noi eram singurii cari nu posedam asemenea privilegii, și deci nu eram socotiți și noi ca o națiune și ca atare ca o națiune privilegiată. Noi eram socotiți numai ca tolerați. Prin actul de unire câștigam și noi un privilegiu, care ne putea servi la intrarea în congregația celor trei națiuni, și după înțelesul după atunci, în rândul privilegiaților.

Astfel actul de unire se legitimează prin tendința de a ne valorifica, pe sprijinul unui privilegiu, prin care intrarea noastră în rândul celor trei națiuni ne era posibilă.

Dar aceste cauze erau și mai înainte, și atunci ne-am mira le ce nu au trecut mai din înainte la unire Români.

Răspunsul e următorul:

Românii în tot timpul au avut scârbă pentru renegarea vizuală. Nu puteau ei înțelege un cult fără icoane, fără sfinți și fără absolut nici o ceremonie religioasă. Tocmai în așa fel ni-l prezintă religia calvină a Ungurilor. Mai adăogând la aceasta și faptul că iubirea și devotamentul lor față de craiul Ardealului, pe care nu-l considerau nici cât merita, nu era tocmai așa de mare vedem că au avut motive spre a nu se unii mai înainte. Cât față de împăratul dela Viena, chiar numai din auz și îi cuprindea par'că o admirație nemărginită și astfel mai ușor puteau să-i cedeze. Se mai adăogă la aceste considerații și încă una de ordin cu totul superior. E **tendința instinctivă a unui popor, ale cărui puteri crescând trebuia să se manifesteze și în viața politică.** Aceasta ca urmare a vieții culturale și economice de până atunci.

Acum după ce unirea fusese recunoscută în mod oficial, toți așteptau cu nerăbdare împlinirea celor făgăduite.

Zadarnică le era așteptarea. Austria nici nu se gândia la aceasta, socotind că n'o să aibă ce face, dacă însuși episcopul unit nu zicea nimic, cu toate că numai bine n'o ducea.

Aceasta era starea clerului nostru ardelean înainte de izbucnirea revoluției lui Horia. Oricine vede că dela niște preoți inculți, săraci cu totul, nu se putea aștepta o manifestație a vieții naționale.

Să vedem acum și cealaltă clasă, clasa nobililor intelectuali.

(Va urma).

CRONICA ȘCOLARĂ

Abcdar și auctare.

Un monopol al cărților școlare?

Sunt interese obștești, mai înalte, cărora trebuie să ne subordonăm pe ale noastre, particulare, — aceste idei îmi transpiră critica, ce o face d. Ghibu actualii noastre literaturii didactice. Dintre cei vizități a răspuns numai d. Vuia. Răspunde în tonul omului necăjit, adânc atins în faima sa de vestit autor didactic. Nu aprobăm nici decât acea replică violentă. Pentru a-ți dobândi un titlu de drept, în virtutea căruia, să poți trage la îndoială sinceritatea, obiectivitatea și bunăcredința dlui Ghibu (ceea ce o face d. Vuia apărându-se în nr. 228 al acestei foi); trebuie să posezi cel puțin în aceeași măsură vasta orientare în materie de specialitate, cunoașterea stărilor noastre culturale precum și reputația de luptător idealist a dlui Ghibu. Altcum ne sinucidem domnilor colegi!

Punându-ne întrebarea, să judecăm cu seriozitatea și răgazul cuvenit: ce a putut îndemna pe d. Ghibu să fie atât de crud față de autorii didactici, îndeosebi față de d. Vuia? Căci, *lără crutare* a fost de astădată—ceea ce nimeni n'o poate contesta. Trebuie, să adaugem imediat, că o nemulțumire generală s'a instăpănit în ce privește manualele didactice, nu numai a școlilor populare, ci și a celor medii. Puternic impuls ne-a servit convingerea, ce s'a ales pe urma discuțiilor pornite în ultimii ani în jurul școlii și educației hibride a generațiilor de azi. Un semn al progresului, isvorit din principiul bine înțeles al reacțiunii noastre.

Era atât de mare neorientarea pe terenul școlar, încât este providențială pașirea dlui Ghibu, care în calitate de inspector general al învățământului (în mitropolia ortodoxă), precum și referentul secției școlare a Asociațiunii — și-a recunoscut de cardinală datorie: *îmbunătățirea manualelor didactice.* Și dsa a contemplat reformele de lipsă sub auspiciile Asociațiunii, dat fiind faptul, că numai în acest punct, este posibilă conlucrarea tuturor bărbatilor noștri de școală: uniți și neuniți. Natural, avem deci: 1. chestia manualelor didactice pentru institutele medii de învățământ și 2. pentru cele populare.

II.

D. Ghibu și-a inaugurat activitatea, aducând pe tapet chestia celor dintâi. Mulțumită dsale, avem azi o listă a tuturor manualelor folosite în școlile medii: mulțime de ele învechite, compilații slăbute, ori chiar traduceri slugarnice din autori străini. Nu numai atâta. Avem chiar declarații prețioase din partea celor mai de seamă profesori ai noștri, că vor contribui la compunerea de noi manuale, corespunzătoare atât cerințelor timpului, cât și spiritului în care trebuie să fie scrisă o carte românească. La urmă d. Ghibu declară în coloanele „Transilvaniei” (nr. 3, pag. 153) că: *cooperarea profesorilor noștri în chestia manualelor e absolut necesară și posibilă sub egida Asociațiunii.* Iar profesorii școlilor medii, au fost denumiți membrii corespondenți ai Asociațiunii...

III.

Iată de ce pe mine nu m'a surprins câtuș de puțin critica abecedarelor — în special — și a tuturor manualelor școlii populare — în general! Lacunele descoperite la școlile medii, se observă întocmai și dincoace. Orj doară și mai marcante. Trebuie pus odată frâu destrăbălării, obicinuite în jurul compunerii și editării cărților școlare. Altcum — per abusum — tradiționalul spirit al școlii profesionale române, tot mai mult va fi stângenit în drepturile sale de autohton. Așa ne-am trezit noi cu manuale bilingve, ceea ce n'o profunde legea, ba d. Vuia ne-a cinstit în două tomuri un „Gyakorlati tanmenet” — exclusiv în limba maghiară. Autoritatea bisericească — cu tot dreptul — se îngrozește de această învoire semnificativă și ca să nu servească caz de precedentă, i-a limitat aprobarea numai până ce se va trece prima ediție, căci autorul o aprobă cu guvernul și multiplicase în zeci de mii de exemplare. *Intre astfel de împrejurări — numai obiectivi să fim — nu putem vedea pagubă în limitarea drepturilor de a scoate manuale școlare.* Asta, la noi nu poate însemna numai: *stângenia și oprimarea învățământului* — cum zice d. Vuia.

În România, monopolul a fost consacrat. Mulțumindu-ne cu atâta — fără a mai raționa — prin un silogism bine ticluit, am fixa repede judecata. Dacă frații noștri mai mari au condamnat monopolul, fiind contrar intereselor dascălești: este contrar și intereselor noastre; iar cine propagă atari idei, este dușmanul dascălimiei.

Să ne eliberăm — însă — de prejudeții și obiectivi, să cumpănim lucrurile sub raporturile specifice dela noi. Alte sunt împrejurările de aici și altele de dincolo. Între împrejurări normale libertatea se asemănă cu soarele dător de viață; între împrejurări anormale, aceeași libertate poate fi de-a dreptul dezastruoasă, ca și ori ce element deslăntuit. Iar noi avem toate motivele, să ne temem de rău.

Pentru restrângerea libertății de a scoate manuale școlare, mai sunt și alte considerații de ordin practic. O temă gingașă de altcum pe care dacă d. Vuia nu a adus-o în discuție, îi mulțumim dlui Vuia pentru bunul serviciu ce ni-l face, când scrie: *„sunt oameni, cari au jertlit pe altarul culturii sănătate și bani.* Exemplu: „Istoria Ungariei tipărită în 10.000 exemplare, a fost repetite-ori oprită; tot așa și alte manuale”. Temerea noastră e și mai întemeiată, după ce ne-am convins, că a-tâtea încercări de cărți, ce-au încercat să-și croiască drum în ultimii ani; toate la fel și-au scuzat existența: că guvernul nu le-a aprobat în cel dintâi scris, ci numai după îndelungate rechiziționări, cari au rezultat totala mutilare a operei. Iar noi n'am dori ca cineva să jertfească bani, sănătate și încă ceva mai esențial din patrimoniul nostru al tuturor.

Iată și explicația. E comună părerea, că școala noastră, trebuie să servească la doi stăpâni. Aceste pretențiuni se potrivește perfect și asupra manualelor cari trebuie să aprobe atât de guvern, cât și de autoritatea bisericească. Aci se începe lupta. D. Vuia trebuie să poseadă un bogat dosar de experiențe triste — culese pe acest teren — în lungă-i carieră. Pe tema aprobării unui manual se pot interesa adevărată târguială. Ambele partide își scot interesele la meaz. Un biet dascăl fără autoritate în față cu covârșitoarea putere de stat. Împărtesc, cântăresc, mai taie puțin — și între astfel de împrejurări, știți pe a cui parte declină dreptatea? Sunt destule dovezi mult mai eclatante, decât să pot fi desmintite.

Nu tot cu aceleași șanse de reușită s'ar purta lupta, dacă o autoritate cum e consistorul metro-

politian (dacă prezidiul Asociației nu poate fi nici adus în discuție) — ar reprezenta punctul nostru de vedere. *Abstrăgând de la succesele morale, câte mii de coroane nu s'ar cruța anual cu numeroasele aprobări; ceea ce ar putea scădea din prețul cărților, ajunse foarte scumpe.*

De încheiere, nu trebuie, decât să repet concluzul de mai înainte: *în chestia compunerii manualelor școlare, se pretinde imperios cooperarea tuturor inv. români, care este și posibilă sub scutul Asociației.* Terenul e pregătit deja. Intrucât sunt informat, s'a hotărât, ca din fiecare protopopiat să se aleagă câte doi învățători de membri corespondenți în secția școlară a Asociației. Am scăpa și de anomalia, ca oamenii înstrăinați de școala noastră să ne scrie manuale — fapt de care altcum nu ne putem scutura.

IV.

Eu sunt pentru o libertate cât mai largă a învățătorului în materie de școală, în a cărui competență, socotesc — primo loco — și compunerea cărților trebuincioase. Nici nu poate fi vorba de un monopol în cazul de față. Modificări esențiale, ar fi numai la procedura aprobării, întru cât aceasta ar cădea în sarcina supremului for bisericesc, care — ce e drept — la rândul său, va căuta să apară mai bine, dar mai îngrijite manuale de școală. Când va fi vorba despre literatura noastră didactică, ori ce înălțimi ar atinge ea în viitor, nu se vor putea trece cu vederea străduințele modeștilor dascăli de azi, pentru că aceștia au creat din nimica bun-răul ce-l avem acum, servind de bază sigură continuiei perfecționării a opere; concepute odată. Astfel trebuie să știm a aprecia după merit și bun-lele servicii ale dlui Vuia. Acum însă, din partea d-sale, ar fi un gest frumos, dacă nu s'ar opune intereselor obștești, prezentându-se astfel până la sfârșit în lumina simpatice a muncitorului idealist.

Traian Mager, învățător.

INFORMAȚIUNI

Arad, 10 Decembrie 1913.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță timp schimbăcios, vânt și în unele locuri ploi sau zăpadă.

Prognostic telegrafic: înghețuri, ploi sau zăpadă.

Temperatura la amiază a fost de 1.0 Celsius.

Un prieten al Românilor. În vara anului acesta, la băile dela Rohitsch-Sauerbrunn din Stiria, am făcut cunoștință și cu profesorul Emil Vrsic din Ljutomer (Luttenberg). Numitul profesor era slovean, bărbat în floarea vârstei, având treizeci de ani.

Din cea dintâi clipă în care ne-am cunoscut, cu încredere ne-am apropiat unul de altul; o simpatie reciprocă, o simpatie mare și-a făcut loc în sufletele noastre. În fiecare zi petreceam mai multe ore împreună, ori mai bine zis, cea mai mare parte din zi eram nedespărțiți.

Intotdeauna principalul obiect al conversațiilor noastre se referea la noi, Români. Numitul profesor îmi adresa sute de întrebări, cerându-mi informații despre luptele noastre politice-naționale, despre problemele culturale și mișcarea literară românească. Mai cu seamă limba noastră îl interesa mult, pe care cu plăcere o numea soră a limbii latine.

De multe ori ne intrupeam plimbarea și ne așezam în jurul vre-unei mese din parcul de cură, unde ore întregi îi explicam gramatica română. Și profesorul Vrsic, din zi în zi era tot mai încântat despre frumusețea, sonoritatea și calitățile „frumoasei limbi românești” cum zicea. Păstrez și acum mai mulți numeri din „Românul”, pe a cărui margine a paginilor traduceam anumite propoziții din limba germană, slovenă și croată în limba noastră.

Necunoscând eu bine aceste trei limbi, de multe ori mă căzneau vreme îndelungată pentru a traduce corect vre-un cuvânt. Văzând însă marele și sincerul interes, văzând dragostea ce profesorul Vrsic manifesta față de limba noastră, am făcut aceasta, nu numai cu plăcere, dar și cu mare bucurie.

Mi-a spus, că îi pare foarte bine, că acum cunoștințele lui despre „nobilul popor român” sunt cu mult mai bogate.

Acum profesorul Emil Vrsic își doarme somnul de veci în cimitirul din Ljutomer...

La despărțirea noastră din Rohitsch-Sauerbrunn ne-am înțeles că vom corespunda împreună. Conform acestei înțelegeri a noastre, la câteva zile după sosirea mea

acasă i-am scris. Răspunsul profesorului Vrsic nu a întârziat mult. Mi-a scris în limba slovenă, limba lui națională, pe care o iubea cu fanatism. Intre altele zicea, că în anul viitor iar ne întâlnim la Rohitsch-Sauerbrunn...

La a doua ilustrată a mea nu am primit răspuns. În loc de răspunsul așteptat mi-au scris doi cunoscuți din Stiria și Croația, că profesorul Emil Vrsic călătorind la Graz pentru a consulta un specialist, căci i s'a agravat boala de stomac, la stațiunea Radkesburg, unde trenul s'a oprit pentru câteva minute, s'a dat jos, plimbându-se pe peronul gării. Fiind distrat, nu a auzit semnalul de plecare; când a văzut că trenul a plecat, a fugit în urma lui, a făcut însă un pas greșit și a căzut între roțile trenului, cari i-au sfărâmat pieptul, lăsându-l mort pe loc!!! Căsătorit nu a fost, mamă-sa însă e văduvă.

Această veste m'a sguduit adânc. De câte ori gândesc asupra înfiorătoarei tragedii a profesorului Vrsic, simt o mare și sinceră părere de rău.

Am scris aceste șire ca un trist omagiu a memoriei regretatului profesor Emil Vrsic, care ni-a fost nouă Românilor un prieten sincer, care a simpatizat cu „nobilul popor român”.

Odihnească în pace!

Frunză.

Viriștii români din Lugoj pe anul 1914

sunt următorii: Dr. Virgil Beșan adv. 4674 cor. 48 fil., Emil Bogdan econom 4009 cor. 30 fil., comuna bis. gr.-cat. 3288 cor. 84 fil., Dr. George Dobrin avocat 3240 cor. 16 fil., Văduva Dr. I. Maior 2477 cor. 26 fil., Zeno Besan 2387 cor. 24 fil., comuna bis. gr.-or. 2089 cor. 50 fil., Toma Dogariu judecător la curie 1959 cor. 26 fil., banca „Poporul” 1668 cor. 60 fil., Dr. Frențiu episcop 1624 cor. 66 fil., Dr. George Popovici protopop 1203 cor. 02 fil., Dr. Alexandru Birescu avocat Panciova 1189 cor. 38 fil., Dr. Caius Brediceanu avocat 1102 cor. 18 fil., Lazar Barbu proprietar 1083 cor. 76 fil., Traian Iovanescu măcelar 1070 cor. 90 fil., Nicolae Proștean avocat 1067 cor. 06 fil., Dr. Aurel Ciupe avocat Membri suplenți: Fondatiunile gr.-or. române, Dr. Aurel Vălean, avocat.

Tratatul comercial austro-ungaro-sârbe — după cum se afirmă în cercurile politice din Viena — se vor începe numai după ce se va rezolvi chestia căilor ferate orientale, căreia i se dă întâietate, având chestia și o importanță politică.

Lansarea pe apă a unui nou dreadnought austro-ungar. După cum se anunță din Viena în 17 Ianuarie va fi lansat pe apă în Fiume al patrulea dreadnought al monarhiei, care poartă numele ungurese al primului rege ungar „Szent István”. Funcțiunile de naștere le-a luat asupra sa arhiducesa Maria Theresia. Comandantul marinei amiralul Haus a invitat la această festivitate pe toți membrii corpurilor leguitoare ale ambelor țări ale monarhiei.

Caz de moarte. Institutul de credit și economii „Sebeșiana” din Sebeșul-săseșec ne aduce la cunoștință trecerea la cele eterne a regretatului membru pe viață în direcțiunea ei Avram David preot gr. or. rom. în Sebeș.

Pentru rescumpărarea anunțurilor funebrele și a cununei, institutul „Sebeșana” a trimis băncii „Ardeleana” din Orăștie 30 cor. pentru fondul ziaristilor.

x Inștiințare. Aduc la cunoștința on. public, că mi-am deschis prăvălia de *decorații de Nürnberg, jucării pentru copii și articlă de modă pentru bărbați* în str. Deák-Ferencz nr. 29, în casa Ortutay.

Prețuri fixe ieftine. Serviciu prompt. Roagă binevoitorul sprijin al on. public cu deosebită stimă: **Brunner Lajos.** (Bu 1603)

x Pregătirea romului și a licherurilor în mod casnic! 100—200 procente economie, 20 fileri, 1 dosă de extract de rum concentrat de lamaica, sau orice extracte de licheruri, prin care se poate pregăti 1 litru rum foarte fin, ori 2 litri de licher foarte fin. La fiecare sticlă se aclede și modul de pregătire.

În schimbul unei sume de 30 fil. în mărci postale trimit franco o dosă de mostră din ori care extract de licher sau rum.

Magazin principal: **Pariumerle Antaloczy „Hygiene” Timișoara-Cetate** (Temesvár-Belváros) vis-à-vis de intrarea cafenelei hotelului „Coroana”. (A. 1415).

„COSINZEANA” — gratis!

o capătă de acum pân' la Anul-Nou, toți acei cari, dorind a avea în anul viitor această bine îngrijită revistă literară românească ilustrată, — trimt de pe acum abonamentul pe cel puțin jumătate de an 1914, adecă 6 cor-

Folosiiți prilejul, trimițând taxa la adresa: **Administrația „Cosinzeana” în Orăștie (Szászváros).** Co 1607—3

Calendarul partidului național român pe anul 1914.

Este cea mai însemnată publicație românească în acest gen, singurul calendar care, prin conținutul său foarte bogat, poate mulțumi pe orî cine.

Calendarul e gata și am început expedierea. De aceea nimeni să nu-și cumpere calendar până când nu va fi văzut pe acesta, care — ca și anul trecut, — va fi cel mai mare, mai bogat și mai ieftin calendar românesc.

Insoțiți-vă mai mulți și ne scrieți pe o carte poștală câte bucăți să vă trimitem când va fi gata.

Condițiunile de vânzare: Calendarele se vând numai pe bani gata. Prețul unui exemplar 60 fileri, iar pentru trimiterea cu poșta 20 fileri deosebit.

dela 10 ex. până la 14 ex. cu 15% rabat, nefrancat;

dela 14 ex. până la 28 ex. cu 20% rabat, nefrancat;

dela 29 ex. până la 56 ex. cu 20% rabat, franco;

dela 57 ex. până la 114 ex. cu 25% rabat, franco.

Comenzile și plățile să se facă la adresa: **Administrația zărilor „Românul”, Arad str. Zrinyi nr. 1a.**

ECONOMIA

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

— 10 Decembrie.

Grâu pe Aprilie 1914	11.46
Secară pe Aprilie 1914	8.72
Ovăș pe Aprilie 1914	7.52
Porumb pe Maiu 1914	6.62

POȘTA REDACȚIEI.

S. Z. Cașva. Apreciem în cel mai mare grad bunele dv. intenții, dar deocamdată nu putem reveni. În cadrele organizării ce se va face în toate părțile, începând de aici dela centru, vor găsi soluție, sperăm, toate neajunsurile.

Locot. V. în Viena. Adresați-vă la Vălenji de munte, jud. Prahova, România.

D. G. S. Giurtelec. Am citit lungul răspuns, e însă cu atâtea greșeli de limbă încât nici unul dela redacție n'are timpul necesar să vi le îndrepte pe toate. Iar așa cu atât de multe greșeli nu se poate publica. N'am avea de altfel nici spațiul necesar.

L. F. Cluj. Ne-am interesat, dar n'am putut afla nici noi Nu ne-a scris de vre-o două săptămâni, și călătorește mereu.

A. S. tehnic, Budapesta. Nu suntem datori a-ți numi pe informator.

Z. Brașov. Am observat și noi procedul. Nu e cel dintâi caz. Te reproduce, îi faci un mare serviciu dându-i gata traducere atât de anevojoasă, nu te numește, ba își răsfată și lipsa de inteligență, denaturând sensul, înlocuind fraze corecte cu fraze proaste și mai are apoi pretenția, ca „te-a cores”. Ne-a plăcut și nouă foiletonul dlui din chestiune. Un corespondent „impresionist” ni-e bine venit, dar trebuie să fie om de bun condei. Ne-am adresat și celui dorit de dv., dar rămâne tot la promisiuni.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

ANUNȚ.

12 bucăți acții de ale „Nădlăcanei” vând cu prețul de 120 cor. — Adresa la administrație. Gu 1608

In cancelaria subscribului află din 1 Ianuarie 1914 aplicare

un cancelist

cu practică deplină.

DR. IULIU MORARIU

(Mo 1605)

advocat

Murăș-Uioară (Marosujvár).

VIENA. — Odăi mobilate cu pensiune și fără (bucătărie românească) într'oa familie distinsă.

Prețuri moderate. :: Nussdorferstrasse 10/3.

Doamna de Marchetti.

Mo 1579

Dr. med. ESCHKER

chirurg și medic pentru femei

Timișoara-Elisabetin (Temesvár-Józsefváros) Hunyadi-ut nrul 24.

Ordinează dela 8—10 și „ 2—4

Laborator-Röntgen. — Analiză microscopică. E 1566

Bătăturile,

la 997

scortșenia pielii, urclorii de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosiți

„CANNABIN”

1 sticlă 1 cor., francată 1 coroașă 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. FLESCH, farmacie la „CORONĂ” în Győr.

Beutură excelentă și cu gust bun, care produce sânge. — Recomandată de medici contra boalei de anemie, lipsă de sânge, nervositate, reconvalescență.

Întărește producerea sângelui, întărește mușchii și nervii, dă apetit fără a avea ceva urmări neplăcute asupra stomacului sau la dinți. Prețul unei sticle mari . . Cor. 3-50 micl . . „ 2-

Se capătă în toate apotecele. — Depozitul principal la:

GUIDO FABRITIUS,

Fa 1047 apotecar în Sibiu.

Cea mai ieftină sursă de cumpărat lemne

Intreprindere de firez motor

„Hunyadi”

Arad, str. Kossuth nr. 9. Telefon 658.

unde se capătă în permanență lemne foarte bune uscate și creparte, transportate acasă în saci plumbuiți. 100 kigr., pe 3 tăieturi 3 cor. Lemne în stâjnii și vagoane cu prețuri foarte ieftine. — La dorință mergem acasă și ne angajăm pentru tăiatul lemnului cu firezul nostru motor. — Principiul nostru este serviciu prompt și conștiințios. — Scanduri întrebunțate, de diferite grosimi, bune, se vând cu prețuri foarte ieftine. (Ha 1484)

DR. JULIUS VON SIMON

operator, medic-șef al casei județiene de bolnavi ambulator pentru bolnavi privați

Timișoara-Elisabetin (Temesvár-Erzsébetváros) Hunyadi-ut 6., et. I.

Ordinări chirurgice pentru boale de urechi, de nas, de gât și boale femeiești.

Tratament ambulator pentru boale chirurgicale, vizitațiuni cu raze Röntgen, tratament spec. cu Röntgen, galvanizațiune-electrolyse, — — masaj vibratio-electric. — —

SI 1593

La dorință stau la dispoziție camere confortabile pentru bolnavi.

In urma aranjamentului perfect e posibilă orice operațiune.

Plugul „JURENAK”

brevetat

mecanism simplu, întrebuințare ușoară, regulare ușoară, cu aproape 50% ară mai mult, „ ” 30% reclama mai puțină putere, este cel mai perfect și este plugul viitorului,

Catalog de prețuri trimite cu plăcere:

(Ju 425)

„Jurenák” szab. ekegyár részvénytárs. Marosvásárhely.

BRADOVKA GYULA

văpsitorie de haine, curățătoare chimică și fabrică de spălat în aburi.

:: KASSA ::

Se curăță sau se văpșește cât se poate de frumos. haine de iarnă, blănăril, haine de dame, bluse, toalete de bai.

Jachete de piele descolorate, se văpșesc într-o culoare închisă trairică.

Gulerele și manșetele, se curăță și se fac albe ca zăpada fără chlor.

In cazuri de doliu, se văpșesc imediat hainele în negru.

Firma pune mare preț pe expediarea cât se poate de repede și punctual pe postă și în provincie.

Odăjdii bisericești, broderiile se curăță frumos și cu multă îngrijire. Ba 1283

E trist, dar adevărat,

că azi există o mulțime de oameni, cu sângele și cu sucurile infectate, cari prin ușurința tinereții, prin răstăcări, timpuri și obiceiuri proaste și-au distrus atât sistemul lor nervos cât și puterile spirituale. Ar fi timpul ca această stare groazavă să se sfârșească odată. Dar nu e de ajuns să îndreptăm cu suferințele tale către primul venit; bolnavul trebuie să aleagă un astfel de medic, care prin conștiința, vrednicia și experiența sa, să fie în stare să vindece bolile, fundamentale. Numai așa e cu puțință să stărești boalile secrete. Pentru împlinirea acestui scop nobil cel mai nimerit este celebrul institut al specialistului Dr. PALOCZ, profesor de Higienă, doctor em. al spitalelor. Fără nici o împiedecare a meseriei, Dr. PALOCZ întrebutează la bolile cele mai grele și cele mai vechi metoda sa specială cu succes sigur, datorită practicii sale uriașe și anume la: Scurile corpului stricate, sifilis, boli de bășică și canal, boli de nervi și de măduva spinării, consecințele sifilisului și ale onanției, poalei albe, impotenței, a începutului de neurastenii, Hemoroizi, boli de sânge și de piele, ca și toate bolile sexuale de femei. Depărtarea nu împiedică de loc tratamentul. Dacă cuiu e imposibil să se prezinte personal, atunci i se trimite gratuit informațiuni lămurite, scrise, sub păstrarea celui mai mare secret, cum ar putea acasă, sigur, fără întreruperea funcțiunii sale, să fie vindecat. (In scrisoare trebuie trimisă și o marcă pentru răspuns.) Scrieți încă azi

Doctorului PALOCZ, Medic specialist, Budapesta, IV. Muzeum-Körut 13.

Bo. 346.

Lemne ieftine pentru încălzit, vânzare și întreprindere pentru tăiatul lemnului, ARAD, piața Tököly. Clădirea băii Katalin. Telefon: 811.

Lemne de foc mărunțite, transportate acasă, 2 cor. 80 fil. 1 majă metrică cocs de Prusia 5 cor. 40 fil. 1 majă metrică pătrați de cărbuni de nuc de Prusia 5 cor. 20 fil. 1 kgr. cărbuni de lemn 12 fil.

Mașini pentru tăiatul lemnului poate fi comandată în orice timp prin telefon. Zilnic pâine Dozsa proaspătă, albă 1 kgr. 30 fil., jumătate n-agra 1 kgr. 26 fil.

Roagă binevoitorul sprijin al on. public

IVAN și MIHALECZ.

(I. 1490-10)

TELEFON: 811.

VINURI

vechi și noui de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) Petru Benea, căci vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi din anii 1911-1912

Vin alb	82	62
Rizling	86	64
Roșu de Miniș	110	100
Carbenet	115	—

Vinuri noi din anul 1913

Vin alb	50.
Rizling	52.
Siller	54.

Expediez la dorință în sticle și în cantitate mai mică vin.

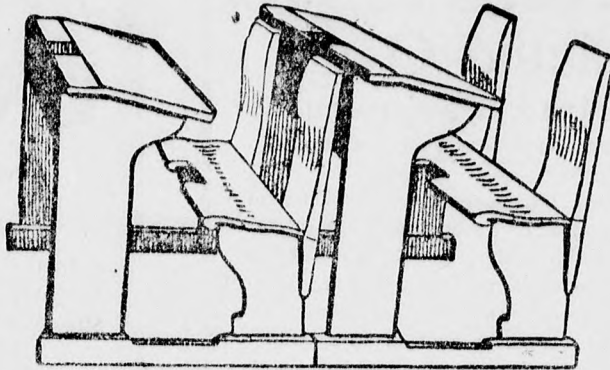
Vinul să expedieze cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp de două luni. Pentru Calitatea vinului garantez.

Bo 947

Petru Benea
propr. și neg. de vinuri.
Világos (Arad m.)

CORNEL JUCU

mare stabiliment pentru aranjamente moderne de școale și biserică.

LUGOS,

strada Hunyadi nr. 11 și str. Corvin 9.

Telefon 24.

In 782

Prima fabrică pentru lipit și tăiat cu autogen.

Körmendy Ferencz és Tsa

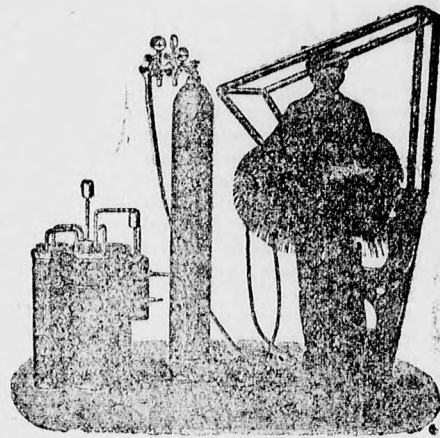
BUDAPESTA, IX. Űhői út 117 szám.

Telefon 20-59.)

Invenție ungurească, brevet propriu!

Pistolul cu pocnește! Pistolul nu se încălzește!

Specialități pentru aranjarea lipirei autogen. Primește spre lipire orice obiecte de fier și metal, precum și cazane, apoi execută recitoare de apă, boilere și corpuri recitoare.

(Ko 199-120)

Krisztián József és Fia

fabricanți de lumini de ceară, cel mai mare stabiliment peste Dunăre pentru înălbirea cerei. Magazin de oleu de ar, tămăle și alte necesarii pentru biserică.

PÉCS,

Sziget-országút nr. 3.

Filială: Jókai-tér nrul 9.

Telefon nr. 424.

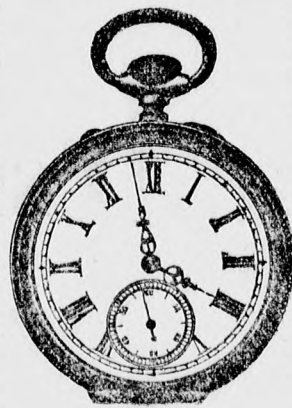
Oferim on. d. preoți și curatori bisericesti excelentele și renumitele noastre lumini din ceară curată de albine, executate sub îngrijirea noastră personală.

Prețuri moderate și franco.

nală din cel mai excelent material. — Productele noastre sunt întrebuințate de către numeroase catedrale și vre-o 300 de biserici parohiale.

Ki 1384

Prețuri moderate.

Ba 1465

Cele mai bune oroloage, cele mai solide și cele mai moderne juvaericele atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă chezașie de 10 ani cu prețuri ieftine, livrează cea mai bună prăvălie în această privință în întreaga Ungaria

Brauswetter János, orologier în Szeghedin (SZEGED).

Catalog cu 2000 chipuri se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul »Românul«, (adeacă scriu că a cetit anuțul în »Românul«.)

Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

**Fabrica nouă de
OROLOGE DE TURN
Szánthó Gyula**
Nagyvárad, Damjanics-u. 30.
fabricant de orloage pentru turnuri
(Casa proprie).
Recomandă introducerea admirabilelor orloage de aramă, cari trebuiesc trase tot la 8 zile odată, pentru biserici, palate, primării, fabrici și casărmi. Se pregătesc orloage pentru prețuri convenabile, garanție pe mai mulți ani. Repararea orloagelor de turn se execută cu minuțitate
Sa 88

ZADARNIC CAUȚI D-TA
(A 1502)

ghete frumoase, bune și elegante, căci nu vei găsi câtă vreme nu vei merge să-ți cumperi ghetă dela „Ciobota roșie” (Piros cizma) a „Asociațiunii călțunarilor din Arad” (Aradi czipészek termelő szöveteze) piața Libertății Szabadság-tér) nr 14
Asortiment foarte bogat de tofelul de ghetă pentru bărbați, femei și copii, ghetă pentru picioare bolnave, etc., executate elegant, din material durabil.
O SINGURĂ INCERCARE VĂ VA CONVINDE.
Asociațiunea călțunarilor din Arad, piața Libertății 14.

Unde se pot cumpăra cele mai bune și mai elegante **plouiere?**
Unde se pot afla nou-tățile cele mai moderne **En-tout-cas** și plouiere pentru dame și bărbați în executare perfectă și estetică, de calitate cea mai bună?

Unde se pot cumpăra cele mai bune și mai elegante **blănării, boauri și manșoane,** pentru cari se dau garanță.

Unde se pot cumpăra cele mai bune și mai elegante **cămeși pentru bărbați,** în culori și albe, **pantaloni albi** (ismene) **ciorapi p. bărbați, batiste p. buzunar,** **cămăși și pantaloni tricot, bretele, cravate, mănuși împletite și de piele, bastoane, butoni p. cămeși, gulere și manșete,** cu prețuri foarte ieftine, de vânzare la: (Si 1526)

Gustav Schmidt, fabricant de plouiere și magazin de modă p. bărbați.
Sibiu (Nagyszeben), Piața mare, palatul „Bodenkredit”.

Vrei să câștigi
UN MILION?...

Atunci nu întârzia a participa la tragerea din
27 Decembrie
a lozurilor cu premie convertite dela Banca Hipotecară Ungară, cu care ocaziune iasă la sorți cel mai mare câștig din lume
DE 1,000.000 COR.

Vindem de prezent un loz cu premie convertit dela Banca Hipotecară Ungară cu **6 trageri la an**
pe 36 rate lunare à 6.60 cor.

Vindem apoi un loz cu premie dela Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie cu **3 trageri anual**
pe 36 rate lunare à 4.50 cor.

Vindem în fine o păreche din lozurile mai sus numite cu **9 trageri la an**
pe 36 rate lunare à 11 cor.

Cine ne trimite primele 3 rate deodată, aceluia îi cvităm excepțional rata a 4-a gratuit.

Nici un risic! Tot lozul câștigă!

Cele mai bune, mai ieftine și mai favorabile lozuri de pe suprafața pământului, cari au totodată și câștigurile cele mai mari din lume, sunt lozurile indicate mai sus, din care cauză le recoma-dăm orișicui cu toată căldura. Sunt fără îndoială de preferit față de lozurile loteriei de classe.

Faceți dar de Crăciun copiilor, prin ceeace îi puteți îndemna la cruțat

Explicațiuni mai detaliate (amănunțite) se trimit la cerere orișicui gratis și franco.

Asignați rata primă (eventual primele 3 rate) prin mandat postal dimpreună cu comada la adresa:

Ustredna banka

ueastinny spolok,

BUDAPEST, VIII. József-körút 31a.

U 1590--4)

Cassa de păstrare (Reuniune) în Săliște.

A V I Z.

Cassa de păstrare (Reuniune) în Săliște primește depuneri spre fructificare

cu 5 și 5 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$

după mărimea sumei și termenul de abdicere.
Darea de interese o plătește institutul.

Ca 1556

DIRECȚIUNEA.

Noutăți de ghete de toamnă.

Ghete de prima calitate, cu marca Salamander, pentru domni și doamne

Coroane 16-50 și 20-50.

Magazin special WEINBERGER JANOS

Ve 347-156 magazin de ghete

ARAD

TIMIȘOARA

bulev. Andrássy nr. 20

(Temesvár) Cetate-Belváros. Hunyadi-u. nr. 10.

SCHWALB ADOLF fia VILMOS

tinchigiu și mier.

BUDAPEST, VII. Varseny-u. 8.

(Colțul străzii Murányi)

Pregătește totfelul de lucrări de tinchigiu, articole pentru bucătărie și gospodărie, unelte pentru miere. Fabricate de specialitate: măsuri de litru din tinchiea albă ori nickel, oane pentru olei, lack ori petrolu, faole, lămpi de carbid și alte articole tehnice.

Cassete pentru bani.

Catalog trimis gratuit și franco.

CEL MAI MODERN INSTITUT TIPOGRAFIC
ROMÂNESC DIN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA”

SOCIETATE
PE ACȚIUNI

ARAD,

STR. ZRINYI
NRUL 1a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie, ca: *mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat cișeie*, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare totfelul de *opuri, reviste, foi, placate, registre, tipărituri pentru bănci și societăți, precum și tipărituri advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri*. Anunțuri funerale se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de această branșă dela cele mai simple până la cele mai fine. — Executare promptă. — Prețuri moderate.

Dacă suferi în dureri de stomac!

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și în cele mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA” (purgativul de fier) a lui SÁNDOR,

care curățește stomacul și intestinale de toate materiile nefolositoare care sunt lipite de ele și prin aceasta împiedică încoierile și toate morburile ce ar proveni din acestea, ș. a.: durere de cap, scăderi, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.

O sticlă costă 50 fl., 6 sticle deodată 300 fl., 12 sticle 5 coroane.

Efectul purgativ de fier „LAXA” va fi permanent dacă deodată cu ea folosim

„Regenolul” balsam de stomac a lui SÁNDOR

„REGENOLUL”, această esență de stomac vindecă orice soi de morburii de stomac și intestinale precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apăsă în gradul superlativ. În cazuri de colică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 1-20 fleri

Originalul „LAXA” și „REGENOLUL” se poate afla la preparatorul original:

SÁNDOR ZOLTÁN

farmacist în Erdőscentgyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL” la ce e de recomandat să se cu atențiune!

(Sa 572—)

Des hidere de prăvălie nouă.

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că am deschis în ARAD.

Piața Libertății (Szabadság-ter) nr. 3.

un bogat asortat MAGAZIN

de haine pentru bărbați, femei și copii

Mare asortiment de pardesiuri moderne p. dame, raglance engleze, costumuri engleze, talii moderne, jupoane moderne, halaturi, etc. :-: etc. Prețuri ieftine, :-:

Principiul de care sunt călăuzit e să dau fiecă-uia pritejul să cumpere pe bani puțni marfa bună și ieftină. Rog să vă convingți. Rugând binevoitorul :-: sprijin al on. public, sunt cu stimă :-:

(Sa 1557)

S A M U M.

S-a început

deja expediarea „CALENDARULUI PARTIDULUI NAȚIONAL” care va fi o frumoasă și prețioasă podoabă în casa fiecărui român. Acest calendar, care în anul 1913, dovedindu-se ca cel mai bun și mai bogat decât toate celelalte calendare, nu s'a putut trimite tuturor cărora ne-au cerut, tipărindu-se prea puține. Acum s'au tipărit în

30.000

exemplare, ca toți cei cari doresc să aibă, să-l poată procura spre bucuria întregii familii, aflând în el sfaturi pentru economi, povești, istorioare, poezii, etc. Se poate procura pe lângă un preț minimal de abia **60 fileri, plus 20 fil. porto** dela Administrația

ziarului „Românul”

și dela toate librăriile românești din Ungaria și Ardeal.